

สิ่งพิมพ์รัฐบาล

คำจำกัดความ

คำว่า "สิ่งพิมพ์รัฐบาล" ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "GOVERNMENT PUBLICATIONS" นั้นเป็นคำที่จะให้คำจำกัดความลงไปอย่างแน่นอนได้ยาก เพราะปัจจุบันนี้สิ่งพิมพ์รัฐบาลมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วและหน่วยราชการต่าง ๆ ได้จัดพิมพ์เอกสารของทางราชการออกมาในรูปต่าง ๆ ทั้งที่จัดว่าเป็นสิ่งพิมพ์และที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์^{๒๓} รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้พยายามหลายครั้งที่จะกำหนดคำจำกัดความให้แน่นอนลงไป จนกระทั่งมีพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งซึ่งออกเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๘๘๗ ให้คำจำกัดความไว้ว่า "สิ่งพิมพ์รัฐบาลคือสิ่งพิมพ์หรือหนังสือที่สภาโตสภาหนึ่งหรือทั้ง ๒ สภา คือสภาสูงและสภาผู้แทนราษฎรจัดพิมพ์ จัดหา หรือจัดซื้อไว้"^{๒๔} คำจำกัดความนี้ไม่ได้รวมถึงสิ่งพิมพ์ของฝ่ายบริหารซึ่งหน่วยราชการ และองค์การ ของรัฐบาลจัดพิมพ์ตั้งแต่ปัจจุบันนี้^{๒๕}

Shores กล่าวว่า The Checklist of United States Public Documents 1789 - 1909 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "สิ่งพิมพ์รัฐบาลออกค่าใช้จ่ายหรือจัดพิมพ์ในนามของรัฐสภาหรือหน่วยราชการต่าง ๆ หรือสิ่งพิมพ์ที่รัฐสภาหรือหน่วยราชการต่าง ๆ จัดซื้อเพื่อใช้ในระหว่าง

004485

²³Boyd, op.cit., p.19.

²⁴Everett S. Brown, Manual of Government Publications : United States and Foreign (New York : Appleton - Century - Crofts, 1950), p.4.

²⁵Ibid.

ข้าราชการหรือแจกจ่ายแก่หน่วยราชการอื่น หรือประชาชนจัดว่าเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลทั้งสิ้น ^{๒๖} "

Hirshberg และ Milinat ได้ให้คำจำกัดความว่า "สิ่งพิมพ์รัฐบาลคือเอกสารที่รัฐบาลจัดพิมพ์ออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น หนังสือ จุลสาร แผนที่ จะเป็นตัวแทนหรือตัวพิมพ์ที่จัดทำขึ้นโดยการที่รัฐบาลเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง หรืออยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยราชการที่มีอำนาจดำเนินการ ได้ตามกฎหมาย ^{๒๗} "

Roberts กล่าวว่า "คำจำกัดความของสิ่งพิมพ์รัฐบาลมีความหมายกว้าง ซึ่งรวมถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลจัดพิมพ์และสิ่งพิมพ์รัฐบาลออกค่าใช้จ่ายหรือจัดพิมพ์ในนามของรัฐบาลโดยนำไปพิมพ์จากที่ใดก็ตาม ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งพิมพ์ของรัฐบาลหรือเทศบาลท้องถิ่น รวมทั้งสิ่งพิมพ์ของสหประชาชาติด้วย ^{๒๘} "

เมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๕ สหรัฐอเมริกาได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการพิมพ์ขึ้นและได้กำหนดความหมายไว้ว่า "สิ่งพิมพ์อะไรก็ตามที่รัฐบาลเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายหรือจัดพิมพ์โดยความรับผิดชอบของรัฐบาล หน่วยราชการใด ๆ หรือสิ่งพิมพ์ที่หน่วยราชการจัดซื้อ หามา หรือแจกจ่ายแก่ข้าราชการหรือประชาชนทั่วไป นับว่าเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลทั้งสิ้น ^{๒๙} "

²⁶Shores, "Basic Reference Books, op.cit., p.187.

²⁷Hirshberg and Melinat, loc cit.

²⁸A.D. Roberts, Introduction to Reference books (London : The Library Association, 1949), p.126.

²⁹Boyd, op.cit., p. 20.

Furst ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้อย่างสั้น ๆ ว่า "เอกสารทั้งหมดที่จัดพิมพ์ในนามของรัฐบาลรวมทั้งสิ่งพิมพ์ของประเทชาติหรือองค์การระหว่างชาติและการประชุมต่าง ๆ ที่รัฐบาลเป็นผู้ออกหนุนจันว่าเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาล"^{๓๐} *

สำหรับกฎหมายไทยที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ยังไม่ได้กำหนดคำจำกัดความของคำว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้ประการใด คงให้แต่คำจำกัดความของคำว่า "สิ่งพิมพ์" ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในหน้า สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยหมายถึง สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่รัฐบาลเป็นผู้จัดพิมพ์ทั้งสิ้น สิ่งพิมพ์ทุกชนิดที่จัดพิมพ์ในประเทศไทยจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ พระราชบัญญัติการพิมพ์ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๕ และพระราชบัญญัติการพิมพ์ (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๘^{๓๑} สำหรับสิ่งพิมพ์รัฐบาลหรือเทศบาลย่อมได้รับการยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการพิมพ์^{๓๒} ทำให้หน่วยงานของรัฐบาลที่ต้องการจะจัดพิมพ์สิ่งใดก็สามารถดำเนินการจัดพิมพ์ได้ทันทีโดยไม่ต้องขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานการพิมพ์

---

³⁰Henry Furst, " Government Publications ", Encyclopaedia of the Social Sciences , Vol.7 (New York : The Macmillan Company, 1953), p.120.

^{๓๑}กรมตำรวจ, หนังสือรวมกฎหมายที่มีโทษทางอาญา เล่ม ๒ (พิมพ์ครั้งที่ ๑ ; พระนคร: โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๐๔), หน้า ๒ - ๒๔.

^{๓๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

การแบ่งประเภทสิ่งพิมพ์รัฐบาล

อาจแบ่งประเภทสิ่งพิมพ์รัฐบาลอย่างกว้าง ๆ ตามลักษณะการปกครอง ประเทศ สหรัฐอเมริกามีการปกครองแบบประชาธิปไตยซึ่งจะแยกสิ่งพิมพ์ตามอำนาจของการปกครองเป็น ๓ ประเภท^{๓๓} ได้ดังนี้

๑. สิ่งพิมพ์ทางอำนาจนิติบัญญัติหรือที่เกี่ยวกับกฎหมาย^{๓๔} ได้แก่ สิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ในความรับผิดชอบของรัฐสภาเพื่อใช้ในสภาทั้งสอง หรือสภาใดสภาหนึ่ง รายงานการประชุม (Proceeding) ของแต่ละสภา ร่างกฎหมาย (Bills) กฎหมาย (Law) และประมวลกฎหมาย (Code) ^{๓๕}

๒. สิ่งพิมพ์ทางอำนาจตุลาการ ได้แก่สิ่งพิมพ์ของศาล คำพิพากษาศาลที่จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นประจำ กฎข้อบังคับของศาลและรายงานต่าง ๆ^{๓๖}

๓. สิ่งพิมพ์ทางอำนาจบริหารหรือเรียกว่าสิ่งพิมพ์ของหน่วยราชการต่าง ๆ^{๓๗} ได้แก่สิ่งพิมพ์ที่หน่วยราชการต่าง ๆ จัดพิมพ์ มีรายงานบางอย่างที่หน่วยราชการทางอำนาจบริหาร เป็นผู้จัดทำตั้งแต่แรกเริ่มแต่นำมาจัดพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ของรัฐสภา ซึ่งได้แก่รายงานที่หัวหน้าส่วนราชการยื่นต่อรัฐสภา และรายงานต่าง ๆ ที่รัฐสภาขอไปจากส่วนราชการต่าง ๆ^{๓๘} สิ่งพิมพ์ที่หน่วยราชการต่าง ๆ

³³Schmeckebier and Eastin, op.cit., p.83.

³⁴Ibid.

³⁵Hirshberg & Melinat, op.cit., p. 2.

³⁶Ibid., p.3.

³⁷Schmeckebier and Eastin, loc.cit.

³⁸Ibid., p.84.

จัดพิมพ์ได้แก่ รายงานประจำปี รายงานสถิติ รายงานผลการค้นคว้าและวิจัยวารสาร ระเบียบข้อบังคับ และเรื่องราวข้อเท็จจริงต่าง ๆ ส่วนมากจะจัดพิมพ์เป็นชุดติดต่อกันไปเรียงตามลำดับหมายเลข^{๓๙}

ส่วนประเทศอังกฤษปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบ่งการปกครองเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ แต่โดยแบ่งประเภทของสิ่งพิมพ์ออกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ ๒ ประเภทคือ^{๔๐}

๑. สิ่งพิมพ์ของรัฐสภา (Parliamentary Publication) ได้แก่ สิ่งพิมพ์ของสภาสูงและสภาผู้แทนราษฎร ปัจจุบันนี้สิ่งพิมพ์ของรัฐสภาผู้แทนราษฎรจัดว่ามีความสำคัญมากที่สุด ส่วนสิ่งพิมพ์ของสภาสูงมีพิมพ์เป็นจำนวนน้อย

๒. สิ่งพิมพ์ที่ไม่ใช่ของรัฐสภา (Non - parliamentary Publication) ได้แก่สิ่งพิมพ์ของกระทรวง กรม กองต่าง ๆ ซึ่งจัดว่ามีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์ วิชาเทคนิคและการแพทย์ ส่วนมากหน่วยงานทุกแห่งมักมีหน่วยวิจัย เพื่อทำการค้นคว้าทางด้านสาขาวิชาการต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วจะจัดพิมพ์ผลงานการวิจัยออกเผยแพร่^{๔๑}

ประเทศไทยหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมาได้จัดแบ่งส่วนราชการตามระบอบประชาธิปไตย การปกครองแบ่งออกเป็น ๓ ฝ่ายคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายบริหาร^{๔๒} พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

³⁹ Ibid.

⁴⁰ A.D. Roberts, Introduction to Reference Books (London : The Library Association, 1949), p.130.

⁴¹ Ibid., pp. 131 - 36.

^{๔๒} เสริม วิจิตรยกุล, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, ๒๕๕๖), หน้า ๓๗.

ประมุขของประเทศ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ออกกฎหมาย สิ่งพิมพ์ของรัฐสถาบันว่าเป็นสิ่งพิมพ์ทางกานกฎหมายที่สำคัญมาก ฝ่ายตุลาการ ได้แก่สิ่งพิมพ์ของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยศาลต่าง ๆ และคำพิพากษากฎีกา องค์พระประมุขทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล ส่วนฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับนโยบายจากรัฐบาลมาปฏิบัติ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

ราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย แบ่งออกเป็น

๑. ราชการบริหารส่วนกลาง
๒. ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ซึ่งแบ่งแยกออกเป็นจังหวัดและอำเภอ
๓. ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็น เทศบาลตำบล

เทศบาลเมืองและนครบาล^{๔๓}

ราชการบริหารส่วนกลาง แบ่งเป็นกระทรวงต่าง ๆ ปัจจุบันนี้ประกอบด้วย ๑๓ กระทรวง และมีทบวงการเมืองอิสระซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม ๔ ทบวงการเมือง ดังนี้คือ

๑. สำนักนายกรัฐมนตรี
๒. กระทรวงกลาโหม
๓. กระทรวงการคลัง
๔. กระทรวงการต่างประเทศ
๕. กระทรวงเกษตร
๖. กระทรวงคมนาคม
๗. กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

๘. กระทรวงมหาดไทย
  ๙. กระทรวงยุติธรรม
  ๑๐. กระทรวงศึกษาธิการ
  ๑๑. กระทรวงเศรษฐกิจ
  ๑๒. กระทรวงสาธารณสุข
  ๑๓. กระทรวงอุตสาหกรรม
- ทบวง การ เมือง อีสระ ไค่ แก่

๑. ราชบัณฑิตยสถาน
๒. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
๓. สำนักพระราชวัง
๔. สำนักเลขาธิการ^{๔๔}

แต่ละกระทรวงยังแบ่งออกเป็นกรม กองต่าง ๆ ตามปริมาณของงาน แต่ละหน่วยงานจะจัดพิมพ์หนังสือ รายงานประจำปี จุลสารและวารสารจำหน่าย หรือเผยแพร่ สิ่งพิมพ์ของหน่วยราชการต่าง ๆ ที่จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ นอกจากนี้ จะจัดส่งให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นแล้ว ยังแจกจ่ายไปตามห้องสมุดและหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งพิมพ์ระหว่างหน่วยราชการ อีกด้วย

---

^{๔๔}มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะรัฐประศาสนศาสตร์, แผนผัง
ส่วนราชการ (The Government Organization Charts) (พระนคร :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๓), หน้า ๑ - ๒๖.

ลักษณะและประเภทสิ่งพิมพ์รัฐบาล

มีลักษณะแตกต่างกันตามชนิดและหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ **สิ่งพิมพ์** ที่หน่วยงานราชการต่าง ๆ จัดพิมพ์แบ่งออกได้เป็น ๑๗ ชนิด คือ

๑. รายงานการบริหารงาน (Administrative Reports)
๒. รายงานสถิติ (Statistical Reports)
๓. รายงานของคณะกรรมการต่าง ๆ (Committee or Commission Reports)
๔. รายงานการค้นคว้าและวิจัย (Report of Investigation)
๕. ร่างกฎหมายและมติต่าง ๆ (Bills and Resolutions)
๖. ผลการพิจารณา (Hearings)
๗. วารสารและรายงานการประชุม (Journals and Proceedings)
๘. กฎหมาย รวมบทกฎหมาย และประมวลกฎหมายต่าง ๆ (Law, Statutes, Compilations, Codes)
๙. คำพิพากษาและความเห็นศาล (Decision and Opinions)
๑๐. ระเบียบ กฎข้อบังคับและคู่มือต่าง ๆ (Rules, Regulations and Manuals)
๑๑. ทำเนียบนามและทะเบียน (Directories and Registers)
๑๒. บรรณานุกรมและรายชื่อต่าง ๆ (Bibliographies and Lists)
๑๓. เรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ (General and Descriptive Information)
๑๔. วารสาร (Periodical)
๑๕. ข่าวที่ให้แก่หนังสือพิมพ์ (Press Releases)
๑๖. แผนที่และแผนภูมิ (Maps and Charts)

๑๗. ภาพยนตร์ อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ (Films and Other Audio - Visual Materials)^{๔๕}

๑. รายงานการบริหารงาน (Administrative Reports)

กฎหมายของสหรัฐอเมริกากำหนดให้หน่วยราชการต่าง ๆ เขียนรายงานการบริหารงานเพื่อเผยแพร่ผลงานที่ได้กระทำมาในรอบปี เรียกว่ารายงานประจำปี หน่วยงานบางแห่งจัดพิมพ์เป็นรายปี ราย ๒ ปี หรือ ๕ ปี รายงานกิจการของหน่วยราชการที่จัดทำกันโดยทั่วไปจะ เป็นการสรุปผลงานที่ได้ปฏิบัติมาภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ และมีข้อเสนอแนะถึงสิ่งที่จะกระทำในปีต่อไปด้วย^{๔๖}

ประเทศไทยเริ่มจัดทำรายงานประจำปีเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ (ร.ศ. ๑๑๓)^{๔๗} เป็นระยะที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๒๔๕๘) ทรงริเริ่มให้ข้าหลวงเทศาภิบาลจัดทำรายงานประจำปีถวายเป็นประจำทุกปี

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ (ร.ศ. ๑๒๐) ได้ทรงเสนอความเห็นเพิ่มเติมในการประชุมเทศาภิบาลประจำปี ดังนี้

รายงานประจำปีเป็นของสำคัญที่จะให้ทราบความเจริญหรือความเสื่อมทรามในบ้านเมือง รายงานประจำปีเป็นของสำหรับพิมพ์ให้คนทั้งหลายทราบทั่วไป ไม่ใช่สำหรับแค่เสนาบดีอ่าน ถ้าคนทั้งหลายไม่เชื่อถือรายงานประจำปีโดยข้อความที่กล่าวไม่เป็นแก่นสาร หรือไม่มีพยานให้แลเห็นได้แน่นอนก็ดี การที่ทำรายงานประจำปีก็ไม่มีประโยชน์อันใด เพราะเหตุนี้รายงานประจำปีสำคัญอยู่ที่ต้องมีหลักฐานเป็นพยาน

⁴⁵Boyd, op.cit., pp.13 - 4.

⁴⁶Ibid.

^{๔๗}กระทรวงมหาดไทย, รายงานการประชุมเทศาภิบาล ร.ศ. ๑๒๐ (พระนกร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๔๕๔), หน้า ๘ - ๘

ให้คนทั้งหลายได้เห็นแน่นอนว่าความจริงเป็นเช่นนั้น^{๔๘}

ปัจจุบันหน่วยราชการและองค์กรต่าง ๆ ได้จัดทำรายงานประจำปี เผยแพร่กันมาก เกือบจะกล่าวได้ว่าทุกหน่วยงานโดยเรียกชื่อต่าง ๆ กันเป็น "รายงานประจำปี ..." หรือ "รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี..." หรือ "รายงานกิจกรรม ..." เช่น รายงานประจำปี ๒๕๑๐ กรมบัญชีกลาง, รายงานประจำปี ๒๕๐๘ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์, รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ๒๕๐๘ งานส่งเสริมการเลี้ยงเป็ด, กรมประมง บางแห่งรวมหลายปีไว้ด้วยกัน ได้แก่ รายงานทางหลวงแผ่นดิน ๒๔๗๓ - ๒๔๘๓, ของกรมทางหลวง, รายงานกิจกรรม ของกรมวิทยาศาสตร์ กระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ ๒๔ ปีงบประมาณ ๒๕๐๘ (ตุลาคม ๒๕๐๗ - กันยายน ๒๕๐๘) เป็นต้น

๒. รายงานสถิติ (Statistical Reports) สถานที่ราชการและองค์กรของรัฐบาลมีหน้าที่รวบรวมทำตารางสถิติข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาเผยแพร่ให้ทราบ^{๔๙} รายงานสถิตินี้ส่วนมากจัดพิมพ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอคล้ายกับเป็นภาคผนวกของรายงานประจำปี เช่น สถิติการทำเหมืองแร่ของประเทศไทย กรมทรัพยากรธรณี พ.ศ. ๒๕๑๐ รายงานสถิติเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่สำคัญยิ่ง เพราะนอกจากจะใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ แล้ว ยังแสดงถึงผลความก้าวหน้าของกิจการนั้น ๆ นับว่าเป็นเอกสารที่มีประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก ประเทศไทยได้สังเกตเห็นความสำคัญของการสถิติจึงได้จัดตั้งสำนักงานสถิติกลางขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ สังกัดอยู่ในสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ^{๕๐} ซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงานสภาพัฒนาการ

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน

^{๔๙} Boyd, loc. cit.,

^{๕๐} "พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการในสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๕๓" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๗, ตอนที่ ๗๑ (๒๖ ธันวาคม, ๒๔๕๓), หน้า ๒๖๔ - ๒๗

เศรษฐกิจแห่งชาติ สำหรับสำนักงานสถิติกลาง ได้เปลี่ยนฐานะเป็นสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ มีฐานะเทียบเท่ากรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี^{๕๑} สำนักงานสถิติแห่งชาติจัดพิมพ์หนังสือสถิติรายปีเผยแพร่เป็นประจำ เรียกว่าสมุดสถิติรายปี สำนักงานสถิติแห่งชาติทำหน้าที่สำรวจในด้านสถิติต่าง ๆ และจัดพิมพ์รายงานการสำรวจที่ได้จัดทำเป็นรายงานสถิติเผยแพร่เป็นจำนวนมาก เช่น รายงานการสำรวจรายการใช้จ่ายของครอบครัวทั่วประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๖, รายงานผลการสำรวจแรงงาน พ.ศ. ๒๕๐๘, รายงานเบื้องต้นสามะโนโรงเรียนและครู พ.ศ. ๒๕๑๐, รายงานสามะโนเกษตร ๒๕๐๖, เป็นรายจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย และรายงานสถิติอื่น ๆ นับได้ว่าสำนักงานสถิติแห่งชาติทำหน้าที่เผยแพร่สิ่งพิมพ์ประเภทรายงานสถิติมากที่สุด

๓. รายงานของคณะกรรมการต่าง ๆ (Committee or Commission Reports) หน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการจะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นมาจะต้องมีการประชุมเพื่อปฏิบัติงานในหน้าที่ ผลการประชุมของคณะกรรมการจะได้นำมาพิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ประชาชนได้ทราบการดำเนินงานของคณะกรรมการต่าง ๆ^{๕๒} สิ่งพิมพ์ประเภทรายงานของคณะกรรมการต่าง ๆ ได้แก่ รายงานการประชุมคณะกรรมการป่าไม้ภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก โดย วิเชียร ฤกษ์ ๗ อุษยา, กรมป่าไม้, ๒๕๐๖. รายงานคณะกรรมการประสานงานการสำรวจชุมชนแม่น้ำโขงตอนใต้ กับพหุชา ลาว ไทย สาธารณรัฐเวียดนาม, การพลังงานแห่งชาติ, ๒๕๑๐.

^{๕๑}"พระราชบัญญัติจัดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๖", ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๘๐, ตอนที่ ๕๐ (๕ พฤษภาคม, ๒๕๐๖)

^{๕๒}boyd, loc.cit.

๔. รายงานการค้นคว้าและวิจัย (Report of Investigation)
 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาในสมัยระยะเริ่มแรกจัดตั้งประเทศใหม่ ๆ ให้ทำการค้นคว้า
 ทางด้านวิชาการ เพื่อวางรากฐานการดำเนินงานของอำนาจนิติบัญญัติและการบริหาร
 ประเทศ ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลจึงเป็นผู้นำการวิจัยภายในประเทศ^{๕๓}
 ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีหน่วยงานของรัฐบาลหลายแห่งที่ทำหน้าที่วิจัยเพื่อค้นหาข้อเท็จจริง
 ทางด้านต่าง ๆ^{๕๔} เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยจะจัดพิมพ์รายงานเผยแพร่ เช่น รายงาน
การวิจัยเรื่องพัฒนาการในประเทศไทย การศึกษาถิ่นควาเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ
ของพัฒนาการ โดย ดร.โตซีโอ ยัตสุชิโร. กรมการพัฒนารัฐมชน, ๒๕๐๘. รายงานผล
การวิจัยการสอบเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาปีการศึกษา ๒๕๐๘ - ๒๕๑๐. สำนักงาน
สภาการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๑๐. การวิจัยเกี่ยวกับการเติบโตของไม้ยาง โดย เข็ม
คมกฤษ และคนอื่น ๆ. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๐๗. รายงาน
การศึกษาและค้นคว้าเป็นกลุ่ม เรื่องปัญหาบางประการเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการ
พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยนักศึกษาวินิจฉัยการพัฒนาการเศรษฐกิจ รุ่นที่ ๓
กลุ่มที่ ๖. กองศึกษาภาวะเศรษฐกิจ. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ,
๒๕๐๖. สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี จัดพิมพ์รายงานการวิจัย
เผยแพร่เป็นจำนวนมาก ได้แก่ รายงานขอมผลการวิจัยในสาขาต่าง ๆ ด้านสังคม
ศาสตร์ เล่ม ๑๑. กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๑๐. รายงาน
การวิจัยเรื่องความผิดเกี่ยวกับเพศ พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยคณะอนุกรมการวิจัยความผิด
เกี่ยวกับเพศ. สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๐๘. รายงานการวิจัยนี้ยังได้จัดพิมพ์
ในรูปวารสารอีกด้วย เช่น วารสารของสภาวิจัยแห่งชาติ วารสารการวิจัยทาง

⁵³Id.

^{๕๔}สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, ทำเนียบสถาบันการวิจัยในประเทศไทย
พ.ศ. ๒๕๐๖ (พระนคร : โรมพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๖)

การศึกษา เป็นที่น่าสังเกตว่า สิ่งพิมพ์ประเภทรายงานผลการค้นคว้าและวิจัยจะเป็นผลจากการค้นคว้าวิจัยของหน่วยราชการนั่นเอง หรืออาจจะเป็นการค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการ ซึ่งได้รับมอบหมายให้ค้นคว้าวิจัยในเรื่องนั้น ๆ

๕. ร่างกฎหมายและมติต่าง ๆ (Bills and Resolutions)

คือร่างกฎหมายก่อนที่จะประกาศใช้เป็นกฎหมาย และมติการประชุมที่ได้รับคะแนนเสียงข้างมากจากที่ประชุม^{๕๕} หน่วยงานที่ทำหน้าที่ทางอำนาจนิติบัญญัติเป็นผู้จัดทำ^{๕๖} สหรัฐอเมริกาจัดทำพิมพ์ร่างกฎหมายและมติต่าง ๆ เผยแพร่เป็นจำนวนมาก ผู้ที่ต้องการจะขอรับได้จากสมาชิกสภาสูงและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร^{๕๗} ร่างกฎหมายและมติต่าง ๆ จะจัดเรียงลำดับเลขที่ตามการประชุมรัฐสภาแต่ละครั้ง^{๕๘} นับว่าสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่นำร่างกฎหมายเข้าที่ประชุมรัฐสภามากที่สุดในโลก แต่จะได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น เพราะต้องมีการพิจารณากันอย่างรอบคอบ^{๕๙} ร่างกฎหมายที่ฝ่ายอำนาจนิติบัญญัติของไทยจัดทำได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๒๐. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรจัดทำพิมพ์เป็นประจำทุกปี .

⁵⁵P.G. Osborn, A Concise Law Dictionary for Students and Practitioners (3rd ed; London: Sweet and Maxwell, 1947), p.49.

⁵⁶Ibid., p.273.

⁵⁷Boyd, op.cit., p.15.

⁵⁸Schmeckebier and Eastin, op.cit., p.153.

⁵⁹Ibid., p.155.

๖. ผลการพิจารณา (Hearings) คือผลการพิจารณาของทางราชการ^{๖๐} มีเรื่องราวหลักฐานต่าง ๆ ที่โต้แย้งกันในระหว่างการประชุมรัฐสภา นับว่าเป็นสิ่งพิมพ์ที่สำคัญยิ่งของรัฐสภา^{๖๑} ผลการพิจารณาของรัฐสภานี้หาอ่านได้ยาก บางตอนไม่ได้จัดพิมพ์ไว้เลย^{๖๒} บางครั้งผลการพิจารณาจะจัดพิมพ์เก็บไว้เป็นเอกสารหรือรายงานของทางราชการไม่เผยแพร่ การพิมพ์แต่ละครั้งคณะกรรมการ เป็นผู้สั่งจึงจะจัดพิมพ์ได้เท่าจำนวนคณะกรรมการที่เข้าประชุมและจัดส่งให้แก่ห้องสมุดเผยแพร่สิ่งพิมพ์รัฐบาลบาง (Depository Libraries) การพิมพ์บางครั้งจะนำไปวางขายที่สำนักงานศูนย์เอกสาร (Superintendent of Documents) บางตามที่คณะกรรมการสั่งไว้^{๖๓} รัฐสภาของไทยจัดพิมพ์รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร และรายงานการประชุมสภาว่ารัฐธรรมนุญเผยแพร่ มีเรื่องราวต่าง ๆ ที่อภิปรายในระหว่างการประชุมสภาด้วย

๗. วารสารและรายงานการประชุม (Journals and Proceedings) ได้แก่บันทึกเรื่องราวการประชุม คำกล่าวรายงานที่อ่านในที่ประชุม การพิจารณาปัญหาการอภิปราย สุนทรพจน์ หรือคำปราศรัยที่อ่านต่อที่ประชุม^{๖๔} นิยมจัดพิมพ์ลงในวารสาร

⁶⁰John Bouvier, Bouvier's Law Dictionary and Concise Encyclopedia. Vol.1 (Kansan : Vernon Law Book Comp, 1914), p.1429.

⁶¹Schmeckebier and Eastin, op.cit., p.151.

⁶²Brown, op.cit., p.27.

⁶³Schmeckebier and Eastin, op.cit., p.152

⁶⁴Boyd, loc.cit.

เพราะสะดวกแก่การจัดทำ^{๖๕} เช่น วารสารรัฐสภาสาร และวารสารของหน่วยราชการต่าง ๆ

๘. กฎหมาย รวบรวมกฎหมายและประมวลกฎหมายต่าง ๆ (Law, Statutes, Compilation, Codes) กฎหมายที่ผ่านการประชุมรัฐสภาแล้ว จะประกาศใช้เป็นกฎหมาย (Law) จัดพิมพ์เป็นเล่มเรียกว่าพระราชบัญญัติ^{๖๖} (Act) พระราชบัญญัติของรัฐสภาสหรัฐอเมริกาเรียกว่า Statutes^{๖๗} สำหรับกฎหมายไทยจะนับตั้งกับใช้เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาก่อน^{๖๘} เช่น พระราชบัญญัติและกฤษฎีกาเกี่ยวกับพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ. สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ, ๒๕๐๕.

กฎหมายต่าง ๆ ที่นำมารวมไว้โดยเล่มเดียวกัน มีวิธีการจัดเรียงเป็นระเบียบง่ายแก่การค้นคว้าเรียกว่า รวบรวมกฎหมาย^{๖๙} (Compilations) เช่น รวบรวมกฎหมายที่มีโทษทางอาญา. กรมตำรวจ, ๒๕๐๕, ๘ เล่ม รวมกฎหมายทหาร เล่ม ๑. กรมพระธรรมนูญ, ๒๕๐๗. หนังสือที่รวมกฎหมายเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งประมวลไว้ด้วยกัน แล้วจัดเป็นหมวดหมู่เรียงมาตราเป็นลำดับกันไป เรียกว่า

⁶⁵ Schmeckebier and Eastin, op.cit., p.129.

⁶⁶ Boyd, op.cit., p.16.

⁶⁷ Osborn, op.cit., p.299.

⁶⁸ Thailand Official Year Book 1964 (Bangkok : Government House Printing Office, 1965), p.249.

⁶⁹ Bouvier's Law, op.cit., p. 573

ประมวลกฎหมาย^{๗๐} (Codes) เช่น ประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา

๘. คำพิพากษาและความเห็นศาล (Decision and Opinions)

คือคำตัดสินของผู้พิพากษา^{๗๑} ซึ่งเป็นผลงานของฝ่ายตุลาการที่จะจัดพิมพ์คำพิพากษาและความเห็นต่าง ๆ เผยแพร่แก่ประชาชน มีหน่วยงานบางแห่งในสหรัฐอเมริกาที่ได้รับอนุญาตให้จัดพิมพ์คำพิพากษาและความเห็นศาลเผยแพร่ได้คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรถไฟ การพาณิชย์และการวิฤกษ์กระจายเสียง^{๗๒} หนังสือที่เกี่ยวกับคำพิพากษา ได้แก่ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา ความอาญาคดีประทุรเวรายคอประองค์พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๘. รวมคำพิพากษาศาลฎีกา เนติบัณฑิตสภาจัดพิมพ์ปีละ ๑ เล่ม

๑๐. ระเบียบ กฎข้อบังคับและคู่มือต่าง ๆ (Rules, Regulations and Manuals)

หน่วยราชการและองค์การที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมาก ๆ ในระดับชั้นต่าง ๆ กันจำเป็นต้องจัดพิมพ์ระเบียบ กฎข้อบังคับ และคำสั่งต่าง ๆ จัดทำเป็นคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ สิ่งพิมพ์ประเภทนี้มีมากและมักจะเก็บข้อความว่า "สำหรับใช้ในราชการเท่านั้น"^{๗๓} หน่วยราชการต่าง ๆ ของไทยจัดพิมพ์ระเบียบกฎข้อบังคับเพื่อใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานเป็นจำนวนมาก มีหนังสือพิมพ์เผยแพร่

^{๗๐}อนุมติ ใจสมุทร (ผู้รวบรวม), คำอธิบายวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป (พระนคร : โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์, ๒๕๐๔), หน้า ๘๘.

^{๗๑}A.S. Oppé, Wharton's Law Lexicon (14th ed.; London: Stevens and Sons, 1953), p. 305.

^{๗๒}Boyd, op.cit.

^{๗๓}Ibid.

และที่เก็บไว้ใช้เฉพาะในราชการ เช่น ระเบียบกระทรวงกลาโหม ๒๕๐๖ ถึงปัจจุบัน, กรมเสมียนตรา, ๒๕๑๐. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น ปี ๒๕๐๕. กรมการปกครอง, ๒๕๐๖. คำอธิบายระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. ๒๕๐๖ และภาคผนวก โดย บุณชู เจนพันธ์. บริการสวัสดิการ ก.พ. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๑๑. ประมวลข้อบังคับกระทรวงกลาโหม เดม ๑. กรมเสมียนตรา, ๒๕๑๐. หนังสือคู่มือบัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๑. คู่มือการปฏิบัติการสัตววิทยา. คณะสัตวแพทย์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๐๘. เป็นต้น

๑๑. ทำเนียบนามและทะเบียน (Directories and Registers)

ทำเนียบนามคือหนังสือหรือรายชื่อบุคคล หน่วยงานหรือสถานที่ต่าง ๆ^{๗๔} รัฐบาลสหรัฐอเมริกาข้าราชการจำนวนมากมาย จำเป็นต้องจัดพิมพ์ทำเนียบนามออกให้ทราบชื่อที่อยู่ ตำแหน่งหน้าที่การงาน โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นประจำ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำเนียบนามที่เป็นที่รู้จักที่สุดคือ ทำเนียบนามวุฒิสมาชิก^{๗๕} กระทรวงมหาดไทยได้จัดพิมพ์ทำเนียบนามมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ ชื่อ ทำเนียบหัวเมือง กระทรวงมหาดไทย ร.ศ. ๑๑๘ (พ.ศ. ๒๔๘๒) มีรายชื่อหัวเมืองต่าง ๆ แบ่งเป็น มาตรา ๓๒ ภาค จังหวัด อำเภอหรือกิ่งอำเภอ และตำบล^{๗๖} ทำเนียบนามที่หน่วยราชการอื่น ๆ จัดพิมพ์ ได้แก่ ทำเนียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรีและหน้าที่โดยย่อ พ.ศ. ๒๕๐๓. ทำเนียบข้าราชการกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๑๐. ทำเนียบข้าราชการสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๑. ทำเนียบหน่วยราชการและองค์การในประเทศไทยที่

^{๗๔} Shores, Basic Reference Books, op.cit., p.118.

^{๗๕} Boyd, loc.cit.,

^{๗๖} กระทรวงมหาดไทย, ทำเนียบหัวเมืองกระทรวงมหาดไทย ร.ศ. ๑๑๘
(พระนคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๔๘๒)

ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเยาวชน. สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๑๐. สมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์พระนคร - ชนนบุรี. องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๒.

๑๒. บรรณานุกรมและรายชื่อต่าง ๆ (Bibliographies and Lists) หมายถึงรายชื่อสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมไว้ มีทั้งหนังสือ บทความในวารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงาน แสคมป์ แผ่นเสียง ตลอดจนสิ่งอื่น ๆ ที่สามารถบันทึกเรื่องราวได้^{๗๗} สิ่งพิมพ์ประเภทบรรณานุกรมที่หน่วยราชการต่าง ๆ จัดทำจะเน้นหนักไปทางด้านวิชาใดวิชาหนึ่ง^{๗๘} บรรณานุกรมและรายชื่อต่าง ๆ ที่หน่วยราชการจัดพิมพ์นี้เป็นประโยชน์แก่บรรณารักษ์ห้องสมุดและนักศึกษาเป็นอย่างมาก^{๗๙} สิ่งพิมพ์ประเภทบรรณานุกรมในประเทศไทยได้จัดพิมพ์มานานแล้วแต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น คือ บาญชีเรื่องหนังสือในหอสมุดวชิรญาณภาคที่ ๑ แพนกบาฬี หอสมุดวชิรญาณจัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ เป็นรายชื่อหนังสือพุทธศาสนาที่มีอยู่ในหอสมุดวชิรญาณ^{๘๐} ปัจจุบันนี้หน่วยราชการต่าง ๆ จัดพิมพ์บรรณานุกรมและรายชื่อต่าง ๆ เผยแพร่มากขึ้น เช่น บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ของกระทรวงศึกษาธิการ เล่มที่ ๑ - ๒ หน่วยห้องสมุด ศูนย์วิจัยการศึกษา. กรมวิชาการ, ๒๕๐๔ - ๒๕๐๕. บรรณานุกรมเกี่ยวกับสังคมศาสตร์ในประเทศไทย โดย อมร รัตนาสัจย์ และ ประจักษ์ สุทธิยาคม. คณะรัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๘. รายชื่อหนังสือจากสนับทึบของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ. สำนักงานวิชาการและวางแผน. กระทรวงพัฒนาการ

⁷⁷Shores, Basic Reference Sources, op.cit., p.205.

⁷⁸Schmeckebier and Eastin, op.cit., p.61.

⁷⁹Boyd, loc.cit.

^{๘๐}หอสมุดวชิรญาณ, บาญชีเรื่องหนังสือในหอสมุดวชิรญาณภาคที่ ๑ แพนกบาฬี (พระนคร : โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๕๕)

แห่งชาติ, ๒๕๑๐. รายชื้อวารสาร. สำนักบรรณสารการพัฒนา. สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๑. (ฉบับอัดสำเนา). รายการหนังสือของราชบัณฑิต
สถาน, ๒๕๑๑. เป็นต้น

๑๓. เรื่องราวและรายละเอียดต่าง ๆ (General and Descriptive Information) คือสิ่งพิมพ์ที่เสนอเรื่องราววารสารและรายละเอียดต่าง ๆ ของทางราชการไปประชาชนโดยทราบวารัฐบาลทำหน้าที่รับใช้ประชาชนอย่างไรบ้าง มีหน่วยงานในสหรัฐอเมริกาหลายแห่งจัดพิมพ์ข่าวสาร และหนังสือด้วยรูปแบบที่สะดวกตาแก่ผู้พบเห็น มีคำอธิบายพร้อมทั้งภาพประกอบแสดงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สิ่งพิมพ์ประเภทนี้มีประโยชน์เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง เท่านั้นและสิ้นเปลืองเงินค่าใช้จ่ายมาก ปัจจุบันจึงไม่นิยมจัดพิมพ์กัน^{๘๑} ของไทยมีพิมพ์เพียงจำนวนน้อย เช่น โบรchure จับกับชุดมาตรการของทาน. กรมพัฒนาชุมชน, ๒๕๐๕. ใช้ทรัพยากรยังมีรับผิดชอบทั่วทุกคน. กองสุขศึกษา. กรมอนามัย, ๒๕๐๔.

๑๔. วารสาร (Periodical) หมายรวมถึงการต่าง ๆ นิยมจัดพิมพ์วารสาร เพื่อให้ข้าราชการในหน่วยงานและประชาชนได้อ่านบทความสั้น ๆ โดยไม่ต้องเสียเวลานาน วารสารบางเล่มอาจจะมีข่าวของทางราชการ ระเบียบ และกฎข้อบังคับของหน่วยงานนั้นปนอยู่ด้วย^{๘๒} ตามปกติจะมีกำหนดระยะเวลาของการพิมพ์วารสารแต่ละฉบับไว้อย่างแน่นอน^{๘๓} การจัดวารสารกระทำโดยวิธีการบอกรับเป็นรายปี สะดวกกว่าจัดซื้อทีละ ๑ ฉบับ^{๘๔}

⁸¹Boyd, op.cit., p.17.

⁸²Schmeckebier and Eastin, op.cit., p.424.

⁸³Ibid.

⁸⁴Lucille J. Strauss and others, Scientific and Technical Libraries : Their Organization and Administration (3th ed.; New York : John Wiley and Sons, 1964), p.130.

เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้ออกหนังสือ "เทศาภิบาล" เป็นเล่มแรก ตั้งแต่เดือนเมษายนเป็นต้น กำหนดออกเดือนละ ๑ เล่ม โดยทรงดำริที่จะรวบรวม ขอราชการทั้งปวงไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน แต่จะไม่มีเรื่องราวที่ลงในหนังสือราชการกิจจานุเบกษา ดังปรากฏในสำเนาพระราชหัตถเลขา ดังนี้

หนังสือฉบับนี้ จะต้องยกเว้นไม่ลงพระราชบัญญัติแลกฎเสนาบดี ซึ่งนับว่าเป็นพระราชกำหนดกฎหมาย ยกเว้นเป็นส่วนหนังสือราชการกิจจานุเบกษา ขอความสังคราะห์ลงนั้น ก็อัสมาเนาะพระราชหัตถเลขา พระราชวินิจฉัย สารตรา คำเนียบพระบรมราชโองการ คราน้อยโทรเลขไปมาไปบอกและรายงาน ซึ่งเสนาบดีเจ้ากระทรวงตรวจเห็นว่าควรยกไว้เป็นแบบอย่างในทางราชการ เป็นต้น^{๔๕}

วารสารเทศาภิบาลยังคงจัดพิมพ์จนกระทั่งปัจจุบัน โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กำหนดออกรายเดือนเช่นเดิม ต่อมาสถานที่ราชการและองค์การต่าง ๆ ได้จัดพิมพ์วารสาร เผยแพร่ เป็นจำนวนมากเพื่อเสนอข่าวกิจกรรม และการดำเนินงานของหน่วยงาน มีข้อมูลข่าวสารรายละเอียดเกี่ยวกับองค์การ และการปฏิบัติงานของหน่วยราชการนั้น ๆ จัดพิมพ์เป็นรายเดือน ราย ๒ เดือน และราย ๓ เดือน เช่น วารสารทางหลวง ของกรมทางหลวง การประชาสงเคราะห์ ของกองเผยแพร่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ วิเทศสหการ ของกรมวิเทศสหการ

^{๔๕} "สำเนาพระราชหัตถเลขาจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ที่ ๓๑๒/๑๓๑๓", เทศาภิบาล, เล่ม ๑, แผ่นที่ ๑ (เมษายน, ๒๔๔๕), หน้า ๑.

๑๕. ข่าวที่ให้แก่หนังสือพิมพ์ (Press Releases) คือข่าวของทางราชการที่ให้แก่หนังสือพิมพ์ มีเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริง นโยบายหรือความคิดเห็น และการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้^{๙๐} ประชาชนอเมริกันต้องการทราบข่าวและข้อเท็จจริงของการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างรวดเร็ว หน่วยงานการจักษุพิมพ์ข่าวที่ให้แก่หนังสือพิมพ์จะเผยแพร่เป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือไม่มีกำหนดออกที่แน่นอนตามแจะมิข่าว^{๙๑} สิ่งพิมพ์ประเภทนี้มีความสำคัญเป็นอันดับแรกสำหรับนักศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์^{๙๒} ถึงแม้จะจักษุพิมพ์ด้วยรูปเล่มที่ไม่มั่นคงถาวรก็ตาม^{๙๓}

สำหรับประเทศไทยยังไม่นิยมพิมพ์ข่าวที่ให้แก่สภานักหนังสือพิมพ์นัก ที่จักษุพิมพ์เป็นเล่มได้แก่ การให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ โดย พจนานุกรม เจเร็ด ไชโย. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, ๒๕๑๖. เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ ส่วนสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติพิมพ์ สรุปข่าวสำคัญ เป็นวารสารสรุปข่าวที่สำคัญจากหนังสือพิมพ์ มีข่าวบุคคลสำคัญ ๆ ในกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ ข่าวความเคลื่อนไหวในราชการตลอดจนข่าวต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ จักษุพิมพ์เป็นฉบับอัดสำเนาสรุปข่าวประจำวันเผยแพร่แก่บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑๖. แผนที่และแผนภูมิ (Maps and Charts) รัฐบาลสหรัฐอเมริกาเกี่ยวข้องกับวิชาเขียนแผนที่มาก เริ่มตั้งแต่ยุคแรกสร้างประเทศที่กำลังต้องการแผนที่เพื่อสร้างอาณาเขตและบริเวณพื้นที่ แผนภูมิแสดงการเดินเรือ

⁹⁰Schmeckebieter and Eastin, op.cit., p.423.

⁹¹Boyd, loc.cit.

⁹²Schmeckebieter and Eastin, loc.cit.

⁹³Boyd, loc.cit.

ในแผนที่ทะเลสาบ ปัจจุบันยังมีความต้องการแผนที่มากขึ้นกว่าแต่ก่อนรวมทั้งแผนที่ทางคานต่าง ๆ เช่น แผนที่อากาศ แผนที่สันดิน แผนที่ถนน แผนที่ภูมิประเทศ แผนที่ทหาร แผนที่ภูมิการเดินเรือและอื่น ๆ^{๙๔} สหรัฐอเมริกามีหน่วยงานหลายแห่งที่จัดทำแผนที่ เช่น หน่วยแผนที่ทหารบก (Army Map Service) การสำรวจทางธรณีวิทยา (the Geological Survey) และหน่วยงานอื่น ๆ^{๙๕} เมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๕ ได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนที่แห่งชาติ (Committee on a National Atlas of the United States) เพื่อจัดทำแผนที่ของสหรัฐทางคานต่าง ๆ^{๙๖}

การจัดพิมพ์แผนที่ที่มีการจัดทำเป็น ๒ แบบ คือจัดทำพิมพ์เป็นเล่มเฉพาะแผนที่ทั้งเล่ม หรือพิมพ์เป็นแผ่นแทรกลงในรายงานหรือสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ^{๙๗} รัฐบาลไทยมีหน่วยงานที่จัดทำแผนที่โดยอิสระสำหรับใช้ในราชการทหารและตำรวจ มีกรมแผนที่ทหารบก หน่วยแผนที่ทหารเรือ หน่วยแผนที่ทหารอากาศและหน่วยแผนที่ของกองทัพอากาศ การบินตำรวจ ตำรวจที่จัดทำแผนที่สำหรับใช้ในราชการ และเจ้าหน้าตบประมาณด้วย นอกจากนี้หน่วยราชการอื่น ๆ ได้จัดทำแผนที่และแผนที่ภูมิที่เกี่ยวกับหน่วยงานแทรกไว้ ในหนังสือของหน่วยงานนั้นด้วย เช่น สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย พิมพ์ แผนที่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ได้แก่ ผังเมืองจังหวัดสมุทรปราการ, ผังเมืองจังหวัดจันทบุรี, หน่วยแผนที่กรมตำรวจ จัดพิมพ์แผนที่การจราจร ในระบบกร รนบุรี, และ เขตท้องที่ภายในพระนคร ธนบุรี

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Shores, Basic Reference Sources..., op.cit., p.123.

⁹⁶ Schmeckebier and Eastin, op.cit., p.386.

⁹⁷ Ibid., p.382.

กรมอุทกศาสตร์ ทหารเรือ จัดพิมพ์ แผนที่เดินเรือ พ.ศ.๒๕๐๘ เป็นต้น

๑๗. ภาพยนตร์ อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ (Films and Other Audio - Visual Materials) อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุรวมถึงสิ่งของและแบบจำลองต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ไทอะแกรม แผนภูมิ กราฟท์ การค้น โปสเตอร์ แผนที่ รูปโลก รูปภาพ สไลด์ ฟิล์มสตริป แผ่นเสียง เทป ภาพยนตร์ วิหุและโทรทัศน์^{๙๘} หน่วยงานราชการต่าง ๆ จัดทำภาพยนตร์และอุปกรณ์โสตทัศนวัสดุเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่กิจการของรัฐบาลและเพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษาด้วย^{๙๙} ที่นิยมจัดทำกันมากคือ ภาพโปสเตอร์ แนะนำตักเตือน ได้แก่ ความประมาทคือความตาย อย่าเดินเลอเลอมีภัย ตายทุกเวลา ของกองตำรวจจราจร เป็นต้น ภาพโปสเตอร์เหล่านี้จะแจกจ่ายไปตามโรงเรียน และติดไว้ตามสถานที่ชุมนุมชน มีหน่วยงานหลายแห่งที่จัดทำภาพยนตร์เกี่ยวกับกิจการของหน่วยงานและเป็นการแนะนำประชาชนให้ปฏิบัติตาม เช่น ภาพยนตร์เรื่อง การป้องกันอหิวาตกโรค ของกรมอนามัย. การใช้รถใช้ถนนด้วยความปลอดภัย ของกองตำรวจจราจร. การป้องกันอัคคีภัย โดยกองตำรวจดับเพลิง. การสันหนากการ ที่อำเภออุทุม ของกรมพัฒนาชุมชน. เป็นต้น

สิ่งพิมพ์รัฐบาลทั้ง ๑๗ ประเภทตามที่กล่าวมานี้มีลักษณะแตกต่างกันตามชนิดของสิ่งพิมพ์ หนังสือประเภทรายงานสถิติต่าง ๆ จะมีแต่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจที่ได้จัดทำ การสำรวจไว้ซึ่งจะไม่มีเรื่องทางการ เมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง

⁹⁸Warren Peter Everote, "Audio - Visual Education" Encyclopaedia Britannica. Vol.2 (London: Encyclopaedia Britannica, 1964), p.744.

⁹⁹Boyd, op.cit., p.19.

ด้วยเลย บางประเภทจะเป็นเรื่องราวทางค่านิยมวิชาการใดวิชาการหนึ่งโดยเฉพาะ สำหรับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางสาขาวิชานั้นที่จะศึกษาค้นคว้าได้ ส่วนบางประเภท จะออกแบบจัดพิมพ์ขึ้นไว้สำหรับประชาชนทั่วไปที่พออ่านออกเขียนได้ให้ได้ทราบเหตุการณ์ ปัจจุบันที่สำคัญ ๆ หรือเพื่อกระตุ้นเตือนให้ประชาชนมารับบริการจากหน่วยงานของ รัฐบาลที่ใกล้จัดเตรียมไว้ให้ บางเล่มก็จัดพิมพ์ข้อความง่าย ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ ทราบถึงการดำเนินงานของรัฐบาล^{๑๐๐} สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่จัดว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชน มากที่สุดได้แก่สิ่งพิมพ์ของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ^{๑๐๑} เพราะมีเรื่องสัมพันธ์กับ ชีวิตประจำวัน เช่น สิ่งพิมพ์ของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยและกรม ไปรษณีย์โทรเลข สิ่งพิมพ์เหล่านี้จะมีรูปแบบและขนาดแตกต่างกันออกไปตามแต่ละ หน่วยงานจะกำหนดและออกแบบจัดพิมพ์ จะจัดพิมพ์เป็นเล่มใหญ่โตสวยงามใช้กระดาษ อย่างดีหรือจัดพิมพ์เป็นเล่มเล็ก ๆ กะทัดรัดยอมขึ้นอยู่กับเงินงบประมาณในการจัดพิมพ์ ของหน่วยงานนั้น^{๑๐๒} สิ่งพิมพ์รัฐบาลสหรัฐอเมริกา มีจำนวนเกือบ ๘๐ เปอร์เซ็นต์ที่ จัดพิมพ์เป็นหนังสือชุด มีการจัดพิมพ์ติดต่อกันออกมาอย่างสม่ำเสมอ อาจจะทำเป็น ประเภทวารสาร รายงานประจำปี หรืออื่น ๆ ที่มีการจัดพิมพ์ติดต่อกันไป^{๑๐๓}

---

¹⁰⁰ Jame G. Oller, An Introduction to British Government Publications (London : Association of Assistant Librarians, 1965), p.18.

¹⁰¹ J. Phyllis Dalton and others, "Government and Foundation Publishing", Library Trends, Vol.7, No.1 (July, 1958), p.122.

¹⁰² McCamy, op.cit., p.3.

¹⁰³ Frank A. Lundy and Eugene M. Johnson, "Documents in the Divisional Library", College and Research Libraries, Vol. 19, No.6 (November, 1958), p.464.

สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ผู้เขียนวิจัยนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่หน่วยราชการต่าง ๆ จัดพิมพ์เพื่อจำหน่ายหรือแจกจ่ายไปตามห้องสมุดและประชาชนเท่านั้น จะไม่ครอบคลุมถึงสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อแจกจ่ายในระหว่างราชการในหน่วยงานนั้นเอง หรือเพื่อใช้ประโยชน์เฉพาะในราชการทหาร เพราะสิ่งพิมพ์เหล่านี้มักจะมีข้อความสั้น ๆ ประทับไว้ที่หน้าปกด้วยข้อความต่าง ๆ กัน เช่น "ลับ" (Secret) "ปกปิด" (Restricted) หรือ "เอกสารลับ"(Confidential) สิ่งพิมพ์ตามที่กล่าวมานี้ประชาชนและบรรณาธิการจะไม่มีโอกาสได้รับ ซึ่งบางทีหน้าปกหนังสืออาจจะมีข้อความ "สำหรับใช้ในราชการเท่านั้น"^{๑๐๔} (For Official Use Only)

ผู้แต่ง

สถาบันหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดพิมพ์ถือว่าเป็นผู้แต่งสิ่งพิมพ์นั้น ๆ ไม่ถือว่าเป็นผู้เขียนเป็นผู้แต่งแต่เพียงผู้เดียวเพราะจัดทำขึ้นเพื่อหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ ไม่ใช่จัดพิมพ์เป็นการส่วนตัว^{๑๐๕} แต่กระนั้นก็ยังนิยมใส่ชื่อผู้เขียนไว้ที่หน้าปกของหนังสือด้วยไม่ว่าจะมีผู้เขียนเพียงคนเดียวหรือหลายคนร่วมกันเขียนก็ตาม เพราะผู้เขียนมักจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง มีความรอบรู้ในวิชาการที่ตนเขียนเป็นอย่างดีจึงเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาให้จัดทำสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานนั้น ผู้เขียนบางคนอาจจะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันดีในคณาวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะ^{๑๐๖}

¹⁰⁴Olle', op.cit., p.19.

¹⁰⁵Boyd, loc.cit.

¹⁰⁶Shores, Basic Reference Sources ..., loc.cit.

สำหรับการทำบัตรรายการ สิ่งพิมพ์รัฐบาล ใช้ชื่อหน่วยราชการที่พิมพ์
 เป็นชื่อผู้แต่ง^{๑๐๗} และอาจทำบัตรโยงชื่อผู้แต่งด้วยซึ่งวิธีนี้จะใช้ในการจัดทำ
 บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาลเช่นกัน ดังนั้นบรรณารักษ์จำเป็นต้องรู้จักชื่อหน่วย
 ราชการต่าง ๆ^{๑๐๘} เป็นอย่างดี

---

¹⁰⁷ American Library Association, A.L.A. Cataloging Rules for Author and Title Entries (2nd ed.; Chicago: 1949), p.126.

¹⁰⁸ Boyd, op.cit., p.21.